

5HD404

Velká hospodářská krize 1929/1930-1933/1934

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Opatření Československa proti hospodářské tísní (9. září 1938), AMZV, II. sekce, kart. 666A)

- Anketa Společnosti národů
- „Světová hospodářská krise dolehla na Československo daleko tíživěji, než tomu bylo v četných jiných státech podobné hospodářské povahy a to vzhledem k převážní jeho vývozní povaze, zvláště ve výrobě průmyslové a vzhledem k souvislosti jeho hospodářství s oblastmi, které byly světovou hospodářskou krizí zvláště postiženy, tj. s oblastmi států střední a jihovýchodní Evropy. Tyto státy, z větší části zemědělské, postihla světová hospodářská krise velmi citelně hlavně proto, že akční radius jejich vývozu je menší než států rovněž zemědělských ale ležících na velkých mořích. Ohromný pokles cen zemědělských výrobků měl v těchto zemích za následek velmi podstatné snížení kupní síly obyvatelstva, takže vývoz Československa do těchto zemí klesl v celku daleko více než do ostatních zemí průmyslových nebo do zemí s výrobou smíšenou.“

Opatření v oborech hospodářské činnosti

- A) politika měnová a úvěrová
- B) politika obchodní
- C) politika dopravní
- D) politika zemědělská
- E) politika průmyslová
- F) politika sociální
- G) veřejné práce

Vnější měnová politika

- a) péče o odstranění měnové disparity a o udržení stabilního vývoje měnového kursu (řízení platební bilance)
- b) péče o dostateční vyzbrojení měnové rezervy cedulaové banky
- c) péče o hospodárné používání pohotových zásob devisových
- c) opatření proti devisové insolvenční některých zemí (politika clearingová)
- e) snahy po uvolnění devisové vázanosti

- Ad a) měnová „úprava“ 17. 2. 1934 (zapojení ČSR na novou měnovou úrovně bloku zemí librových a USA) a 10. 10. 1936 (měnové přeskupení v zemích bývalého zlatého bloku)
- Ad b) povinné nabídky zahraničních pohledávek a povinný odvod cedulové bance
- Ad c) zřízení devisové komise při ministerstvu financí (leden 1932), povolovací řízení devisoví u Národní banky
- Ad d) clearing ovlivnil negativně národní hospodářství, rozsah zahraničního obchodu a vnitřní kapitálový trh. Proto ČSR pracovalo „na všech prostředcích, jimiž by bylo možno uvést do rovnováhy tyto dílčí platební bilance, a to akcemi kompenzačními, podněcováním kapitálového investičního ruchu z ČSR z prostředků zamrzlých clearingových účtů, konverzemi do dlouhodobých půjček, triangulárními kompenzacemi, též ve formě reexportu zboží z těchto států na třetí trhy apod.“

- Ad e) liberalisace povolovacího řízení na poč. r. 1937. Likvidace devisové komise při ministerstvu financí na poč. r. 1937.

Měnová politika tuzemská

- a) politika nízkých úrokových sazeb
- b) soustředění volných kapitálů k jich účelnému využití
- c) podpora úvěru zejména veřejného
- d) zabezpečení úvěrové jistoty
- e) ochrana cenové hladiny

Ad a) dvě úpravy úrokové míry na jaře 1933, vládní opatření z konce r. 1935 „Snížením úrokové úrovně bylo dosaženo velmi zlevněného úvěru a uvedeno v chod mnoho průmyslových i obchodních podniků a zlepšena také rentabilita podniků zemědělských a živnostenských.“

- Ad b) 14. 3. 1934 zřízen Československý reeskontní a lombardní ústav. Zavedení burzovního lombardu a burzovní eskont kuponů.
- Ad c) „Úvěr státní byl velmi podepřen intervenční akcí Reeskontního ústavu, jehož přičiněním se staly státní titry kdykoliv realizovatelné bez kursových ztrát a tedy vhodným prostředkem pro ukládání kapitálů.“
- Zavedení dodavatelských poukázek 1935
- Ad d) evidence obchodních úvěrů
- Ad e) proti zneužití cedulové emise. Patření proti bezdůvodnému zdražování v neodůvodněných případech.

B. Opatření v oboru politiky obchodní

- Uvolnění mezinárodních směn jako jeden z neúčinnějších prostředků.
„Dále se Československo snažilo, aby dosavadní clearingové úmluvy byly nahrazeny podle možnosti úmluvami pružnějšími, v nichž by byla dána možnost volnější tvorby měnových parit...“
- 25. 9. 1936 měnová dohoda USA, VB a Fr. A zákon z 10. 10. 1936 ČSR. Dále odstranění devisového řízení (poč. r. 1937), omezení povolovacího řízení.

C. Opatření v oboru politiky dopravní

- Železniční správa poskytovala slevy pro přepravu surovin, vývozní tarify, dovozní tarify, od 1. 1. 1934 průměrné snížené jízdné o 9,5 %.
- Investiční stavby a investice do služby vozební a dílenské.
- Daňové úlevy při motoristy, nákup říčních lodí, rozšíření leteckých linek a provozu.

D. Opatřené v oboru politiky zemědělské

- 1. Finanční a právní úlevy zemědělců
- Dočasné finanční úlevy aj. (řízení vyrovnávacím, konkursním, exekučním, při vymáhání pohledávek a splácení dluhů zemědělských)
- 2. Obilní monopol
- 13. 7. 1934 Československá obilní společnost (pevné, rentabilní ceny, odbyt všech druhů obilí).
- 3. Vodohospodářské meliorace
- Státní fond pro vodohospodářskou melioraci dle z. 49/1931 Sb. z. a n.

- 4. Podpora zemědělskému družstevnictví
- Podpory k provádění stavebních a strojních rekonstrukcí výrobních družstev, na zařízení elektrických a strojních družstev, na výstavbu skladištních družstev a na organizaci družstev vinařských, ovocnářských atd.
- 5. Péče o zemědělské vzdělání
- Vzdělání, výzkumnictví, osvěta, poradnictví, služba agronomická

F. Opatření v oboru politiky sociální

- 1) „potírání“ nezaměstnanosti, veřejné práce, státní záruky za zápůjčky (uzavřené územními samosprávami), stavební a bytová péče (1936 z. o stavebním ruchu), dlouhodobé osvobození od domovní daně, dávek z nájemného, státní záruky na „malobytové“ domy
- 2) produktivní péče o nezaměstnané, nouzové práce ve veřejném zájmu (stát, země, okresy, obce), stravovací aj., rozšíření sítě zprostředkovatelen práce
- 3) řešení sociálních důsledků krize: zaměstnavatel uvědomí státní správu o zastavení výroby (ta prozkoumá odůvodněnost)

G. Opatření v oboru veřejných prací

- Investiční činnost státu a „veřejných svazků“.
- Státní obytné domy, veřejné budovy, silniční a vodní stavby, půjčka práce, nejvíce postižené oblasti.
- „Při tomto řízení investičních prací v době průmyslové krise bylo ovšem třeba postupovat velmi opatrně, aby nenastaly rušivé zásahy do průmyslového podnikání tím, že by průmyslu byly trvale odváděny speciální pracovní síly, jichž by se později po opětovném oživení průmyslové činnosti objevil citelný nedostatek.“

Pramen: Opatření Československa proti hospodářské tísní (9. září 1938), AMZV, II. sekce, kart. 666A

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

